

**Комунальний заклад вищої освіти
«Дніпровська академія музики» Дніпропетровської обласної ради»**

ЗАТВЕРДЖУЮ

Директор ВСП «Фаховий музичний
коледж» КЗВО «Дніпровська
академія музики» ДОР»

Олена ПОТОЦЬКА

«29» серпня 2025 року

**РОБОЧА ПРОГРАМА
НОРМАТИВНОЇ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ОРКЕСТРОВИЙ КЛАС»**

“Мистецтво джазу”

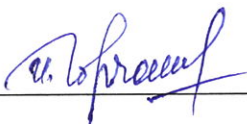
Освітньо-професійний ступінь – Фаховий молодший бакалавр
Галузь знань – 02 «Культура і мистецтво»
Спеціальність – 025 «Музичне мистецтво»
Освітньо-професійна програма – «Музичне мистецтво»

**Д н і п р о
2 0 2 5**

Розробник: Мовчан Олексій Володимирович, викладач циклової комісії
Мистецтво джазу

Робоча програма нормативної навчальної дисципліни «Оркестровий клас» відповідає стандарту фахової передвищої освіти України, галузі знань 02 «Культура і мистецтво», спеціальності 025 «Музичне мистецтво», освітньо-професійній програмі «Музичне мистецтво» 2025 року, навчальним планам підготовки здобувачів освітньо-професійного ступеня Фаховий молодший бакалавр 2025-2026 навчального року (на основі базової середньої освіти), методичним рекомендаціям Міністерства освіти і науки України (лист 1/9-434 від 09.07.2018 року «Щодо рекомендацій з навчально-методичного забезпечення»).

Гарант ОПП _____

Ірина ГОРЧАКОВА

Робоча програма нормативної навчальної дисципліни «Оркестровий клас» відповідає стандарту фахової передвищої освіти України, галузі знань 02 «Культура і мистецтво», спеціальності 025 «Музичне мистецтво» затверджено та введено в дію рішенням методичної ради ВСП «Фаховий музичний коледж» КЗВО «Дніпровська академія музики» ДОР» (протокол № 1 від «29» серпня 2025 року).

Голова ради _____

Олена ПОТОЦЬКА

Робоча програма нормативної навчальної дисципліни «Оркестровий клас» відповідає стандарту фахової передвищої освіти України, галузі знань 02 «Культура і мистецтво», спеціальності 025 «Музичне мистецтво» розглянуто і схвалено на засіданні циклової комісії «Мистецтво джазу» ВСП «Фаховий музичний коледж» КЗВО «Дніпровська академія музики» ДОР» (протокол № 1 від «27» серпня 2025 року).

Голова циклової комісії «Мистецтво джазу» _____

Ілля МИЧЛО

1. Опис навчальної дисципліни

<i>Найменування показників</i>	<i>Галузь знань, спеціальність, освітньо-професійна програма, рівень освіти</i>	<i>Характеристика навчальної дисципліни</i>
Кількість кредитів – 19	Галузь знань – 02 «Культура і мистецтво»	Нормативна
Загальна кількість годин – 570	Спеціальність – 025 «Музичне мистецтво»	Рік підготовки –II- IV
Тижневих годин: аудиторних – 4 самостійної роботи – 0	освітньо-професійна програма - «Музичне мистецтво»	Семестри –III-VIII
Вид контролю – залік	Рівень освіти - фахова передвища освіта	Практичні заняття– 570 годин
	Освітньо-професійний ступінь – Фаховий молодший бакалавр	Самостійна робота здобувачів навчальним планом не передбачена

2. Мета, завдання, компетентності та програмні результати навчання

2.1. Мета – засвоєння здобувачами освіти головних положень дисципліни, оволодіння основними формами роботи.

2.2. Завдання:

- формування ансамблевих навичок;
- вивчення джазової стилістики;
- опанування техніки читання з листа;
- формування імпровізаційних навичок.
- виховання сценічної культури та артистизму

2.3. Компетентності:

Інтегральна компетентність (ІК)

ІК Здатність вирішувати типові спеціалізовані задачі та практичні проблеми у сфері музичного мистецтва або у процесі навчання, що вимагає застосування системи інтегрованих художньо-естетичних знань з теорії, історії музики, історії мистецтва, музичного виконавства та педагогіки, та може характеризуватися певною невизначеністю умов; нести відповідальність за результати своєї діяльності; здійснювати контроль інших осіб у визначених ситуаціях.

Загальні компетентності (ЗК):

Загальні компетентності (ЗК):

ЗК 5 Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК 6 Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК 7 Здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології.

ЗК 8 Здатність застосовувати знання в практичних ситуаціях.

СК 2 Здатність демонструвати достатній рівень виконавської майстерності.

СК 3 Здатність відтворювати художньо-образний зміст музичного твору у виконавській діяльності.

СК 4 Здатність використовувати спеціалізовані знання з теорії, історії та методології музичного мистецтва.

СК 5 Здатність демонструвати професійні навички та уміння в музично-теоретичній / виконавській / педагогічній / організаційно-творчій діяльності.

СК 7 Здатність самостійно організувати та провадити індивідуальний та/або колективний репетиційний процес у професійній діяльності.

СК 8 Здатність оперувати професійною термінологією.

Спеціальні компетентності (СК):

СК 10 Здатність використовувати технологічні ресурси, новітні цифрові звукові технології в професійній діяльності.

СК 11 Здатність відслідковувати і оцінювати власний прогрес та досягнення у професійній сфері, проявляти критичну самосвідомість.

СК 13 Здатність презентувати результати своєї творчої /педагогічної/ організаційно-творчої діяльності перед аудиторією з урахуванням її специфіки.

СК 14 Здатність до професійної самореалізації.

2.4. Програмні результати навчання:

РН 2 Володіти іноземною мовою на рівні, необхідному для виконання професійних завдань.

РН 3 Грати на музичному інструменті/співати артистично, технічно, осмислено відтворюючи художньо-образний зміст музичного твору відповідно до його стильових особливостей.

РН 4 Читати та відтворювати нотний запис тексту музичного твору.

РН 5 Застосовувати аналіз та синтез для розв'язання інтерпретаційних завдань, абстрактно і творчо мислити.

РН 6 Визначати зміст, форму, жанрово-стильові особливості музичного твору як на слух, так і при вивченні нотного тексту.

РН 8 Розпізнавати різні компоненти музичної мови.

РН 9 Оперувати традиційними й сучасними знаннями в контексті освітньої виконавської/музично-теоретичної/педагогічної/ організаційно-творчої діяльності (відповідно до освітньо-професійної програми).

РН 13 Використовувати професійну термінологію під час виконання творчих та навчальних завдань.

РН 15 Позитивно сприймати конструктивні критичні зауваження фахівців щодо своїх навчальних та творчих результатів і використовувати їх для власного професійного розвитку.

РН 17 Презентувати результати власної мистецької діяльності з метою забезпечення особистісної конкурентоспроможності на ринку праці.

3. Програма навчальної дисципліни

Тема 1. Історія становлення джазового оркестру

У темі розглядається витoki та становлення біг-бенду, а саме:

- 1) Розвиток біг-бенду в період свінгу;
- 2) жанрове і стилістичне розмаїття джазових оркестрів;
- 3) еволюція звучання у бопі, кул-джазі, ф'южні ;
- 5) сучасні напрями розвитку джазових оркестрів;

Тема 2. Склад та структура біг-бенду

У темі висвітлюється класичний склад джазового оркестру: саксофонна група, труби, тромбони та ритм-секція. Розглядаються функції кожної секції у створенні повноцінного звучання, особливості роботи солістів, роль тембрової палітри й регістрових співвідношень. Окрему увагу приділено варіантам розширеного складу (включення флейти, гітари, перкусії, електронних інструментів), що характерно для сучасних оркестрів. Вивчається баланс звучання та взаємодія секцій у процесі створення ансамблевої цілісності.

Тема 3. Ритмічні та стилістичні основи

У темі розглядаються ритмічні особливості виконання творів в джазовому оркестрі, а саме:

- 1) свінг як базова ритмічна основа;
- 2) відчуття пульсу, груву і таймінгу;
- 3) синкопи, поліритмія, акцентика;
- 4) Роль ритм секції як фундамента оркестрового звучання.

Тема 4. Ритм-секція

У темі розглядається функція ударних, контрабаса(бас гітари), фортепіано, гітари. Взаємодія контрабаса та ударних як основи ритмічного фундаменту. Акомпанемент фортепіано, гітари у різних стилях та їх взаємодоповнення. Розглядаються специфіка використання перкусії та її вплив на звучання оркестру у латиноамериканській музиці та сучасних стилях.

Тема 5. Читання нот з листа у джазовому оркестрі

У темі досліджуються навички читання нотного матеріалу з листа, які є обов'язковими для оркестрового музиканта. Вивчається специфіка джазової нотації, зокрема акордові символи, ритм-слеші, позначення артикуляції.

Наголошується на важливості ансамблевого інтонування, синхронності вступів і завершення фраз, точності у виконанні складних ритмічних фігур.

Тема 6. Класичний оркестровий репертуар

У темі вивчаються твори, що стали основою золотого фонду біг-бендів: композиції Дюка Елінгтона, Каунта Бейсі, Бенні Гудмена та Гленна Міллера. Розглядається оркестровий стиль аранжувальників Сема Несіко, Ніла Хефті, Теда Джонса.

Тема 7. Сучасний оркестровий репертуар

Тема присвячена аналізу творів, що відображають еволюцію джазового оркестру у другій половині ХХ – ХХІ ст. Розглядаються композиції Боб Мінцера, Стена Кентона, Гордона Гудвіна, вплив латин-джазу (Тіто Пуенте, Афро-Кубан Джаз Оркестра), розвиток фанку і ф'южну. Окремо розглядається діяльність сучасних біг-бендів, зокрема Maria Schneider Orchestra та WDR Big Band.

Тема 8. Імпровізація у складі джазового оркестру

У темі розкривається роль імпровізації у структурі оркестрових творів. Вивчаються гармонічні основи, що визначають імпровізаційні можливості, особливості сольних «брейків» у секціях, взаємодія оркестру й соліста. Аналізується імпровізація в різних стилях – від свінгу до ф'южну та латин-джазу.

Тема 9. Техніка ансамблевої гри духових секцій

У темі розглядаються принципи унісонного й акордових співзвучностей у духових групах. Вивчаються особливості фразування та артикуляції у свінгу, фанку, латин-джазі, техніка виконання «shout chorus», інтонаційна злагодженість у масивних акордових побудовах.

Тема 10. Репетиційний процес

Тема присвячена методиці організації секційних і загально оркестрових репетицій. Розглядаються етапи роботи над новим твором, способи усунення ансамблевих неточностей, методи розучування складних місць. Особливу увагу приділено формуванню концертної програми.

Тема 11. Сценічна культура виконавця

У темі висвітлюються правила сценічної поведінки музиканта, взаємодія з диригентом під час виступу, культура виходу на сцену й завершення концерту. Розглядається використання мікрофонів та звукопідсилювальної апаратури, особливості концертного дрес-коду й психологічні аспекти публічного виступу.

4. Структура навчальної дисципліни

Назва теми	Кількість годин				
	Усього	У тому числі			
		Лекції	Практ.	Лабор.	Індив
Тема 1.					
Історія становлення джазового оркестру	4		4		2
Тема 2.					
Склад та структура біг-бенду	4		2		2
Тема 3.					
Ритмічні та стилістичні основи	6		6		4
Тема 4.					
Ритм-секція.	8		6		4
Тема 5.					
Читання нот з листа у джазовому оркестрі	10		6		6
Тема 6.					
Класичний оркестровий репертуар	30		14		10
Тема 7.					
Сучасний оркестровий репертуар	32		14		13
Тема 8.					
Імпровізація у складі джазового оркестру	10		8		6
Тема 9.					
Техніка ансамблевої гри у духових секцій	8		2		3
Тема 10.					
Репетиційний процес	4		2		2
Тема 11.					
Сценічна культура виконавця	4		2		2
Усього годин:	120		66		54

5. Теми лекційних занять навчальним планом не передбачені.

6. Теми лабораторних занять навчальним планом не передбачені.

7. Теми індивідуальних занять навчальним планом не передбачені.

8. Самостійна робота навчальним планом не передбачена

9. Індивідуальні завдання планом не передбачені.

10. Методи та технології навчання

При проведенні визначених планом видів занять використовуються такі методи:

- групового навчання;
- «мозковий штурм»;
- пояснювально-пошуковий метод;
- опрацювання дискусійних питань;
- метод жанрово-стильового аналізу;
- слухового аналізу.

11. Методи та критерії оцінювання

Методи оцінювання запланованих програмних результатів навчання: перевірка засвоєння матеріалу тем курсу згідно з тематичним планом шляхом виконання самостійних та практичних завдань, а також атестаційний екзамен (виступ).

Критерії оцінювання знань і компетентностей з навчальної дисципліни:

Оцінка «А» («відмінно»):

- 1) високий рівень володіння теоретичними знаннями;
- 2) вільне застосування практичних навичок;
- 3) правильно, без жодної помилки виконані всі завдання.

Оцінка «В» («дуже добре»):

- 1) дуже добрі знання теоретичного матеріалу;
- 2) вміння застосовувати теоретичні знання у практичних завданнях;
- 3) незначні помилки у виконанні завдань, наявність окремих неточностей.

Оцінка «С» («добре»):

- 1) достатня міра засвоєння ключових теоретичних понять;
- 2) окремі неточності й помилки при виконанні завдань.

Оцінка «D» («задовільно»):

- 1) наявність загальних теоретичних знань на рівні уявлень;
- 2) неточності та помилки при виконанні завдань.

Оцінка «E» («достатньо»):

- 1) наявність окремих уявлень про вивчений матеріал;
- 2) не виконано більшу половину завдань.

Оцінка «FX» («незадовільно з можливістю повторного складання»):

- 1) незнання більшої частини навчального матеріалу;
- 2) невміння застосовувати теоретичні знання на практиці;
- 3) майже повна неспроможність виконання завдань.

Оцінка «F» («незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни»):

- 1) відсутність будь-яких уявлень про вивчений матеріал;
- 2) неспроможність виконати жодне завдання.

Критерії оцінювання результатів навчання здобувачів освіти за курс

повної загальної (профільної) середньої освіти визначаються згідно з Державним стандартом базової і повної загальної середньої освіти (затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2011 р. № 1392).

Рівень досягнень	Бали	Загальні критерії оцінювання навчальних досягнень здобувачів освіти I-II курсів
I. Початковий	1	Здобувач фахової передвищої освіти розрізняє об'єкти вивчення, але не володіє знаннями щодо значної частини програмного матеріалу, припускається суттєвих помилок (більше 70%) у письмових та усних формах роботи, неспроможний виконати практичну роботу (навіть завдання елементарного рівня), зовсім не виконує творчих завдань.
	2	Здобувач фахової передвищої освіти відтворює незначну частину навчального матеріалу, має нечіткі уявлення про об'єкт вивчення, не володіє знаннями щодо значної частини програмного матеріалу, за допомогою викладача виконує елементарні завдання, припускається 10 та більше помилок у письмових та усних формах роботи, з великими труднощами виконує практичну роботу (або не виконує), має складнощі з виконанням творчих завдань (або зовсім їх не виконує).
	3	Здобувач фахової передвищої освіти відтворює частину навчального матеріалу, не володіє знаннями щодо значної частини програмного матеріалу, за допомогою викладача виконує елементарні завдання, припускається не більше 9 помилок у письмових та усних формах роботи, з великими труднощами виконує практичну роботу (або не виконує), має складнощі з виконанням творчих завдань (або зовсім їх не виконує).
II. Середній	4	Здобувач фахової передвищої освіти з допомогою викладача відтворює основний навчальний матеріал. Вміє застосовувати знання при виконанні завдань за зразком, припускається суттєвих помилок у формулюваннях, має складнощі при виконанні практичних завдань на інструменті та письмово; допускає не більше 8 помилок у музичних диктантах, слуховому аналізі, інтонаційних вправах, теоретичних завданнях (побудова музичних елементів, групування тривалостей, гармонізація мелодій тощо), має складнощі при виконанні творчих завдань.
	5	Здобувач фахової передвищої освіти виявляє знання й розуміння основних положень навчального матеріалу, вміє застосовувати знання при виконанні завдань за зразком, припускається помилок або неточностей у формулюваннях, має складнощі при виконанні практичних завдань на інструменті та письмово; допускає не більше 7 помилок або неточностей у музичних диктантах, слуховому аналізі, інтонаційних вправах, теоретичних завданнях (побудова музичних елементів, групування тривалостей, гармонізація мелодій тощо); формально виконує творчі завдання.
	6	Здобувач фахової передвищої освіти виявляє знання й розуміння основних положень навчального матеріалу, вміє застосовувати знання при виконанні завдань за зразком, припускається помилок

		або неточностей у формулюваннях, має складнощі при виконанні практичних завдань на інструменті та письмово; припускається не більше 6 помилок або неточностей у музичних диктантах, слуховому аналізі, інтонаційних вправах, теоретичних завданнях (побудова музичних елементів, групування тривалостей, гармонізація мелодій тощо); формально виконує творчі завдання.
III. Достатній	7	Знання здобувача фахової передвищої освіти є достатніми, він застосовує вивчений програмний матеріал у стандартних ситуаціях, припускається декількох помилок у відповідях на теоретичні питання, може правильно використовувати ключові теоретичні поняття й володіє навичками при виконанні практичних завдань на інструменті та письмово; допускає не більше 5 помилок або неточностей у музичних диктантах, у слуховому аналізі, інтонаційних вправах, теоретичних завданнях (побудова музичних елементів, групування тривалостей, гармонізація мелодій тощо); логічно виконує творчі завдання.
	8	Знання здобувача фахової передвищої освіти є достатніми, він застосовує вивчений програмний матеріал у стандартних ситуаціях, не допускає суттєвих помилок у відповідях на теоретичні питання, може правильно використовувати ключові теоретичні поняття й володіє навичками при виконанні практичних завдань на інструменті та письмово; припускається не більше 4 помилок або неточностей у музичних диктантах, слуховому аналізі, інтонаційних вправах, теоретичних завданнях (побудова музичних елементів, групування тривалостей, гармонізація мелодій тощо); логічно виконує творчі завдання.
	9	Здобувач фахової передвищої освіти добре володіє вивченим матеріалом, застосовує знання в стандартних ситуаціях, уміє аналізувати й систематизувати інформацію, використовує загальновідомі докази, глибоко й впевнено засвоїв весь матеріал, демонструє високий рівень володіння теоретичними знаннями, правильно його відтворює. Здобувач не допускає суттєвих помилок у відповідях на теоретичні питання, може правильно використовувати теоретичні положення й володіє навичками при виконанні практичних завдань на інструменті та письмово; припускається не більше 3 незначних помилок або неточностей у музичних диктантах, слуховому аналізі, інтонаційних вправах, теоретичних завданнях (побудова музичних елементів, групування тривалостей, гармонізація мелодій тощо); логічно та переконливо виконує творчі завдання.
IV. Високий	10	Здобувач фахової передвищої освіти глибоко й впевнено засвоїв весь матеріал, демонструє високий рівень володіння теоретичними знаннями, правильно його відтворює, має знання в обсязі та в межах вимог освітньо-професійної програми. Може пов'язати теоретичні та практичні сторони дисципліни, показує знання матеріалу з питання, обґрунтовує наукові поняття, вільно володіє навичками виконання практичних завдань на інструменті, виявляє вміння самостійно узагальнювати матеріал, може припуститися 2 помилок в музичних диктантах будь-якої складності (в тому числі тембрових), слуховому аналізі, інтонаційних вправах; майже

		досконало виконує письмові та усні теоретичні завдання (побудова музичних елементів, групування тривалостей, гармонізація мелодій тощо), може припуститися двох помилок; логічно та переконливо виконує творчі завдання.
	11	Здобувач фахової передвищої освіти глибоко й впевнено засвоїв весь матеріал, демонструє високий рівень володіння теоретичними знаннями, правильно його відтворює, має знання в обсязі та в межах вимог освітньо-професійної програми. Може пов'язати теоретичні та практичні сторони дисципліни, показує знання матеріалу з питання, обґрунтовує наукові поняття, вільно володіє навичками виконання практичних завдань на інструменті, виявляє вміння самостійно узагальнювати матеріал, може припуститися 1 помилки в музичних диктантах будь-якої складності (в тому числі тембрових), слуховому аналізі, інтонаційних вправах; майже досконало виконує письмові та усні теоретичні завдання (побудова музичних елементів, групування тривалостей, гармонізація мелодій тощо), може припуститися 1 помилки; логічно, переконливо та креативно виконує творчі завдання.
	12	Здобувач фахової передвищої освіти глибоко й впевнено засвоїв весь матеріал, демонструє високий рівень володіння теоретичними знаннями, правильно його відтворює, має знання в обсязі та в межах вимог освітньо-професійної програми, усвідомлено використовує їх у стандартних та нестандартних ситуаціях. Може пов'язати теоретичні та практичні сторони дисципліни, показує знання матеріалу з питання, обґрунтовує наукові поняття, вільно володіє навичками виконання практичних завдань на інструменті, виявляє вміння самостійно узагальнювати матеріал, не допускає помилки в музичних диктантах будь-якої складності (в тому числі тембрових), слуховому аналізі, інтонаційних вправах; досконало виконує письмові та усні теоретичні завдання (побудова музичних елементів, групування тривалостей, гармонізація мелодій тощо); логічно, переконливо та креативно виконує творчі завдання.

12. Методичне забезпечення

- 12.1. Робоча програма навчальної дисципліни.
- 12.2. Силабус навчальної дисципліни.
- 12.3. Методичні рекомендації до самостійної роботи здобувачів освіти.
- 12.4. Друковані матеріали.
- 12.5. Конспекти тематичного матеріалу практичних занять.
- 12.6. Завдання для підсумкового контролю.

13. Рекомендована література

Основна

1. Боголюбов О. О. Українські джазові проекти початку ХХІ століття у світових інтеграційних процесах // Актуальні питання гуманітарних наук. – 2024. – Вип. 26. – С. 27–80.
2. Попова А.О. Джазове мистецтво сучасної України: особливості становлення та розвитку // Музичне мистецтво і культура. 2021. Вип. 32, кн. 1. С. 137–148.
3. 12. Ракочі В.О. Оркестр у музичному просторі Європи ХVІІ – ХХІ століть. Витоки. Трансформації. Концепції: монографія. Київ : КМAM ім. Р.М.Глієра, 2020. 352 с.

Допоміжна:

1. Аду Д. Т., Вишнепольський О. Й., Лебедева Н. В. Мистецтво джазу: історія, теорія, методика: навчально-методичний посібник для студентів музичних закладів вищої освіти. К.: Київська муніципальна академія музики ім. Р. М. Глієра, Lat&K, 2019. 192 с.
2. Апатський В.М. Методика постановки виконавського дихання музиканта-духовика. // Історія становлення та перспективи розвитку духової музики в контексті національної культури України. Збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції. Вип. 1. Рівне: Волинські обереги 2006. С. 10–16
3. В.Н. Виконавський апарат музиканта-духовика, його специфіка та методи формування// Дослідження, Досвід. Спогади. Вип. 1. К., 1999. С. 130–139.
4. Барановська М. С. Естрадно-вокальна музика в Україні кінця ХХ ст.: тенденції розвитку // Вісник КНУКіМ. Серія: Мистецтвознавство. 2013. Вип. 28. С. 5–11
5. Воропаєва О. В. Джазінг як форма взаємодії академічного та «третього» пластів у джазі: автореф. дис. ... канд. Мистецтвознавства. Харків, держ. ун-т мистецтв ім. І.П. Котляревського. 2009. 16 с
6. Давидов С. П. До питання про інтерпретацію тексту в джазовій музиці / Сергій Давидов // Київ. Музикознавство: зб. 2м./[упоряд. В.Г. Москаленка]. - К., 2001. -Вип. 7. - С. 180-191.
7. Давидов С. П. Специфіка фактури в джазовій імпровізації / Сергій Давидов // Проблеми взаємодії мистецтва, педагогіки та теорії та практики освіти: зб.наук. 2м./Харк. держ. Ун-т мистецтв ім. І. П. Котляревського. - Харків,

2009.-Віп.25.-С.301-308

8. Костеньов О. Л. Джазова інструментальна музика другої половини ХХ – початку ХХІ століття: виразово-стильові та культурологічні аспекти. Мистецтвознавчі записки: зб. наук.праць. 2021. Вип. 39. С. 184-189.

9. Олендарьов В. М. Вітчизняний джаз та проблема стилю: автореф. дис. ... канд.мистецтвознавства. Київ, 1995. 22 с

10. Откидач В. Естрадний спів і шоу-бізнес: навчально-методичний посібник. Вінниця: Нова книга, 2013. 368 с

11. Пасічняк Л.М. Робота диригента над музичним твором: Методичні рекомендації до дисципліни «Оркестрове диригування» для студентів вищих музичних навчальних закладів III-IV рівнів акредитації напряму підготовки «Музичне мистецтво». Івано-Франківськ, Нова Зоря, 2012. 72с.

12. Кофман Р. Виховання диригента: психологічні особливості. – К., 1986

13. Москаленко В.Г. Творчий аспект музичної інтерпретації (до проблеми аналізу). Дослідження. – К., 1999.Мусин И. О воспитании дирижера. – Л., 1987

14. Рябуха Н.О. Виконавська інтерпретація як метод пізнання музичного твору. Вісник ХДАДМ: зб. наук. праць. Харків, 2009. № 16. С. 135–142

15. Сирятська Т.О. Виконавська інтерпретація в аспекті психології музиканта артиста:дис. ... канд.. мистецтв. Харків: ХДУМ імені І.П. Котляревського, 2008

16. Юферова А.В. Музичні комп'ютерні технології в комунікаційних процесах у сучасній українській музиці». Дисс... на здобуття наукового ступеня кандидата мистецтвознавства за спеціальністю 17.00.03 – Музичне мистецтво.2021 р

17. Василевич М.О. Формування досвіду сценічної витримки виконавців-інструменталістів у системі професійної мистецької освіти // Професійна мистецька освіта і художня культура: виклики ХХІ століття. – Матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції. – К.: 2016. – 751

18. Ростовський О. Педагогіка музичного сприймання. Навчально-методичний посібник. Київ, 1997.

19. Ростовський О. Я. Теорія і методика музичної освіти: Навч.-метод, посібник /О. Я. Ростовський. Тернопіль: Навчальна книга. Богдан, 2011. 640 с.